

*Софія Воліковська,
здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр» ФПППО
Науковий керівник – проф. Столяренко О. В.*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасних умовах державотворення, європейської інтеграції та соціально-політичних трансформацій особливої ваги набуває питання ефективної організації роботи з дітьми та молоддю. Молоде покоління виступає стратегічним ресурсом держави, важливим чинником її інноваційного розвитку, економічної стабільності та соціальної згуртованості. В умовах воєнного стану, демографічних змін, цифровізації суспільства та глобалізаційних процесів соціально-виховна робота з дітьми та молоддю потребує модернізації змісту, форм і методів діяльності. Вона має бути спрямована не лише на виховання та освіти, а й на формування стійкості, громадянської відповідальності, критичного мислення та соціальної активності. Актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації молодіжної політики до сучасних викликів та формування ефективних механізмів підтримки дітей і молоді в Україні.

Робота з дітьми та молоддю в сучасному науковому дискурсі розглядається як багатовимірна система соціально-педагогічної діяльності, що охоплює освітні, соціальні, психологічні, культурні та економічні аспекти життєдіяльності молодшої людини. Її основною метою є створення сприятливих умов для всебічного розвитку особистості, формування ключових компетентностей, ціннісних орієнтацій та активної громадянської позиції. Ключовою особливістю сучасного підходу є орієнтація на особистість молодшої людини, врахування її потреб, інтересів, індивідуальних особливостей та життєвого контексту. Ключову роль у цій системі відіграє молодіжна робота – специфічний вид діяльності, що виходить за межі формальної освіти й виховання. Вона охоплює широке коло питань: від створення умов для самореалізації до підтримки громадських ініціатив, від психологічного супроводу до організації змістовного дозвілля. Головне завдання такої

діяльності – допомогти молодій людині віднайти своє місце в суспільстві, сформувати життєві компетентності, навчитися робити усвідомлений вибір і відповідати за нього. Варто наголосити, що процес соціалізації молодого покоління відбувається під впливом багатьох чинників: сім'ї, однолітків, цифрового простору, громади. Саме тому молодіжна робота потребує системного підходу та тісної координації між різними інституціями – державними органами, місцевою владою, громадськими організаціями, молодіжними центрами. Лише за умови їхньої узгодженої діяльності можна забезпечити комплексну підтримку дітей та молоді, особливо тих, хто опинився в складних життєвих обставинах.

У світовій практиці поняття «робота з молоддю» немає єдиного уніфікованого визначення. Кожна країна формує власне розуміння цієї діяльності, виходячи з історичних, культурних, релігійних та суспільних особливостей. Як зазначається в резолюціях Європейської Ради, спільним для європейського підходу є розуміння молодіжної роботи як діяльності, що базується на принципах неформального та інформального навчання, здійснюється поза межами формальної освіти та передбачає активну участь самої молоді у співпраці з фахівцями. В окремих країнах – Австрії, Німеччині, Ірландії, Норвегії, Румунії, Естонії – ця діяльність регулюється на рівні спеціальних законів. В Україні молодіжна робота набула законодавчого визначення з прийняттям Закону «Про основні засади молодіжної політики» (2021 рік). Згідно з цим документом, вона розглядається як діяльність, спрямована на залучення дітей та молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми та молоддю, разом із ними або в їхніх інтересах, із застосуванням інструментів спільного прийняття рішень. Координацію цієї діяльності на державному рівні здійснює Міністерство молоді та спорту України.

Закон визначає основні цілі та завдання молодіжної роботи. Серед них – сприяння особистісному розвитку та самореалізації молоді; формування загальнолюдських, загальнокультурних і національних цінностей; розвиток

ключових компетентностей – громадянських, соціальних, комунікативних, підприємницьких. Окрема увага приділяється підтримці волонтерства, вуличних культур, неформальних молодіжних об'єднань, програм національних та міжнародних обмінів, молодіжного туризму. Важливим напрямом є впровадження програм професійної орієнтації, популяризація здорового і безпечного способу життя, культури здоров'я. Молодіжна робота також передбачає організацію змістовного дозвілля, культурний та емоційний розвиток особистості. Особливого значення в сучасних умовах набувають завдання підтримки дітей та молоді, які проживають на тимчасово окупованих територіях, а також внутрішньо переміщених осіб. Закон також закріплює необхідність впровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівного доступу кожної молодої людини до якісних послуг і можливостей, які надає молодіжна робота.

Важливим напрямом сучасної молодіжної роботи є створення умов для неформальної освіти – тренінгів, майстер-класів, молодіжних обмінів, волонтерських програм. Така діяльність дозволяє молодим людям розвивати критичне мислення, комунікативні навички, вміння працювати в команді, набувати досвіду самоорганізації та відповідальності. Молодіжні центри та простори стають осередками, де ці можливості стають доступними для широкого кола молоді, незалежно від її соціального статусу чи місця проживання.

Соціальний напрям діяльності пов'язаний із підтримкою дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах. В умовах війни особливої актуальності набувають питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб, надання психологічної допомоги, соціальної адаптації, запобігання маргіналізації молоді. Молодіжна робота в цьому контексті виступає як інструмент соціальної інклюзії, що дозволяє залучити різні категорії молоді до активного суспільного життя, допомогти їм подолати ізоляцію, знайти нові соціальні зв'язки. Робота молодіжних центрів, громадських організацій,

соціальних служб спрямована на забезпечення рівного доступу до ресурсів і можливостей для всіх.

Психологічна складова сьогодні виходить на перший план. Підлітки та молодь живуть у стані хронічного стресу, спричиненого війною, невизначеністю майбутнього, інформаційним перевантаженням. Молодіжна робота дедалі більше інтегрує психологічні програми – від екстреної кризової допомоги до довгострокової підтримки, тренінгів стресостійкості, навчання навичок саморегуляції. Важливо, щоб у кожному молодіжному центрі, при кожній громадській ініціативі були фахівці, здатні надати кваліфіковану допомогу, або хоча б просто вислухати, підтримати, бути поруч.

Громадянське виховання в сучасних умовах набуває нового змісту. Воно ґрунтується не на формальних заходах, а на формуванні активної громадянської позиції, відповідальності за розвиток громади та держави. Молодіжна робота створює для цього унікальні можливості: через волонтерські проекти, участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, підтримку молодіжних ініціатив, розвиток лідерських якостей. Саме така діяльність сприяє формуванню соціальної згуртованості, національної ідентичності та відповідального ставлення до майбутнього країни.

Організація молодіжної роботи на рівні територіальної громади потребує особливої уваги. Вона передбачає координацію адміністративної та практичної діяльності різних суб'єктів: органів місцевого самоврядування, державних установ, громадських організацій, молодіжних ініціатив, приватного сектору. Ефективність такої діяльності можлива лише за умови налагодженої взаємодії між усіма учасниками. Важливим компонентом є також створення умов для залучення самої молоді до формування та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні. Скоординована діяльність різних суб'єктів дозволяє забезпечити комплексний підхід до підтримки молоді, ефективне використання наявних ресурсів, реалізацію молодіжних програм та ініціатив у різних сферах – зайнятості, культурі, соціальному захисті, дозвіллі.

Забезпечення системної молодіжної роботи в громаді передбачає кілька ключових умов. По-перше, це координація діяльності різних структур, щоб уникнути дублювання функцій і неефективного використання ресурсів. По-друге, запровадження системного підходу до роботи з молоддю з використанням ресурсної бази різних установ – молодіжних центрів, бібліотек, спортивних клубів, будинків культури. По-третє, забезпечення організаційної та фінансової підтримки молодіжних ініціатив, що дозволяє молоді реалізовувати власні проєкти і відчувати себе повноправними учасниками суспільного життя. І нарешті – належне інформаційне забезпечення, формування інформаційного простору щодо можливостей молодіжної роботи та участі молоді в житті громади.

Поряд із позитивними зрушеннями, система підтримки дітей та молоді стикається з низкою серйозних викликів. Найбільш загрозливим є вплив воєнних подій на психоемоційний стан молодого покоління. Молодіжна робота має відповідати на цей виклик посиленням психологічної складової, розширенням мережі психологічних служб при молодіжних центрах, впровадженням програм подолання травматичного досвіду. Соціально-економічні труднощі – обмежені можливості працевлаштування, низький рівень доходів, відсутність доступного житла – спонукають молодь до пошуку кращих перспектив за кордоном. Міграційні процеси призводять до відтоку найбільш активної частини молоді, що становить серйозну загрозу для майбутнього країни. У цьому контексті молодіжна робота має пропонувати альтернативи – підтримку підприємницьких ініціатив, профорієнтаційні програми, створення умов для самореалізації в Україні. Окремим викликом є цифрове середовище, яке, відкриваючи широкі можливості, водночас створює ризики маніпуляцій, кібербулінгу, інформаційної залежності. Молодіжна робота має формувати медіаграмотність, критичне мислення, відповідальну цифрову культуру, навчати розпізнавати маніпуляції та протистояти їм.

Подальший розвиток системи підтримки дітей та молоді потребує комплексних змін. Насамперед це модернізація молодіжної інфраструктури –

розширення мережі молодіжних центрів та просторів, забезпечення їх доступності для всіх категорій молоді, створення умов для неформальної освіти, комунікації, самореалізації. Важливим напрямом є вдосконалення механізмів оцінювання якості молодіжної роботи, запровадження системи показників, що враховують не лише кількісні, а й якісні результати – реальні зміни в житті молоді, рівень задоволеності, сформованість компетентностей. Посилення психологічної підтримки, розвиток медіаграмотності, підтримка молодіжних ініціатив, міжнародна співпраця з такими організаціями, як ЮНІСЕФ та Європейський Союз, – усе це складові ефективною молодіжної роботи, здатної відповідати на виклики сучасності. Інвестиції в молодь – це не просто видатки, це стратегічні вкладення в майбутнє України, в її здатність до післявоєнного відновлення та сталого розвитку.

Висновки. По-перше, робота з дітьми та молоддю в сучасній Україні давно перестала бути просто «вихованням» чи «освітою». Сьогодні це складний, багаторівневий механізм, який має охоплювати всі сфери життя молодої людини: її психологічний стан, соціальні зв'язки, можливості для розвитку, громадянську позицію, дозвілля і навіть економічну самостійність. Головне, що має бути в центрі цієї системи, – не формальні показники, а сама людина з її потребами, проблемами та прагненнями.

По-друге, ключовим інструментом реалізації молодіжної політики виступає молодіжна робота. Її особливість – у добровільності, орієнтації на неформальне навчання, активній участі самої молоді. Саме через молодіжну роботу можна досягти того, чого не дає формальна освіта: допомогти молодій людині знайти себе, навчитися відповідальності, розвинути лідерські якості, стати активним учасником суспільного життя, а не пасивним спостерігачем.

По-третє, ефективність молодіжної роботи неможлива без тісної координації між різними інституціями. Держава, місцева влада, громадські організації, молодіжні центри, бізнес – усі вони мають діяти узгоджено, доповнюючи один одного. Особлива роль тут належить територіальним громадам, адже саме на місцевому рівні молодь може реально впливати на

прийняття рішень, реалізовувати власні проєкти, відчувати себе частиною спільноти.

По-четверте, сучасна ситуація в Україні ставить перед молодіжною роботою безпрецедентні виклики. Війна, травматичний досвід, вимушене переселення, економічна нестабільність, міграція, інформаційні маніпуляції – усе це вимагає швидкої та адекватної реакції. Молодіжна робота має стати тим простором, де молода людина може отримати не лише підтримку, а й реальні інструменти для подолання труднощів: психологічну допомогу, профорієнтацію, можливості для самореалізації, захист від маніпуляцій.

По-п'яте, попри всі труднощі, перспективи розвитку молодіжної роботи в Україні є досить оптимістичними. Розширення мережі молодіжних центрів, впровадження програм неформальної освіти, підтримка волонтерства, міжнародна співпраця – усе це створює фундамент для якісних змін. Головне, щоб ці зміни відбувалися не для звітності, а для реальної користі молоді. І найголовніше. Інвестиції в дітей та молодь – це не витрати, а наймудріші вкладення в майбутнє країни. Те, якою буде Україна через 10–20 років, визначається саме сьогодні – тим, які умови ми створимо для зростання нового покоління, чи зможемо ми почути його потреби, чи дамо йому інструменти для розвитку. Відповідальність за це лежить не лише на державі, а на кожному з нас. Бо справжня робота з молоддю – це не про політику і стратегії, а про людяність, увагу і щире бажання бути поруч.

Список використаних джерел

1. Андросович К. Особливості соціально- психологічної підтримки процесу соціалізації учнівського молоді. 2023. С.1-18. <https://dx.doi.org/10.33216/2219-2654-2023-61-2-18-35>
2. Масюк. О. Соціальна робота з молоддю як інструмент розвитку волонтерської діяльності 2024.С.1-6 <https://dx.doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.59>
3. Дзюба Н. Якість молодіжної роботи: підходи до оцінювання.2023 С. 46-50 <https://dx.doi.org/10.31654/2663-4902-2022-pp-4-7-16>

4. Костюк С. Алмаші С. Психологічний захист від маніпуляцій в освітній роботі з молоддю 2025 С. <https://dx.doi.org/10.33099/2617-6858-2025-84-2-87-96>
5. Приймак А.С. 2025-2026. Соціальний захист молоді в Україні <https://jgmth.donnu.edu.ua/article/view/19214>
6. Трут. Н. 2026. С. Формування лідерських якостей у молодіжних спільнотах УГКЦ: богословські основи та сучасні <https://er.ucu.edu.ua/items/e88bb15c-8ada-4786-a6f2-5d7b32cb5f93>

Анна Гайдібаді,

здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр» ФПППО

Науковий керівник – доц. Гарбар Ж.В.

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОГО ПРОСУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Цифрова трансформація освітньої галузі та перехід до моделі «гроші ходять за учнем» докорінно змінили підходи до управління закладами загальної середньої освіти. У сучасних умовах школа перестає бути лише державним інститутом і стає активним суб'єктом ринку освітніх послуг, де репутація та інформаційна присутність у мережі напряму впливають на її життєздатність.

Цифровізація освітнього середовища здійснюється з метою підвищення ефективності освітнього процесу, покращення доступу до знань та створення більш гнучкого і адаптивного середовища навчання [4, с. 7].

Процес цифрової трансформації освітньої галузі охоплює всю систему комунікацій закладу, де цифрова присутність стає первинним критерієм оцінки якості освітнього менеджменту з боку батьків та громади. У таких умовах хаотична публікація новин чи формальне ведення сайту вже не виконують своїх завдань. Виникає гостра потреба у переході до системної стратегії цифрового просування, яка перетворює розрізнені онлайн-інструменти на єдиний механізм формування бренду школи. Саме така стратегія дозволяє закладу не просто